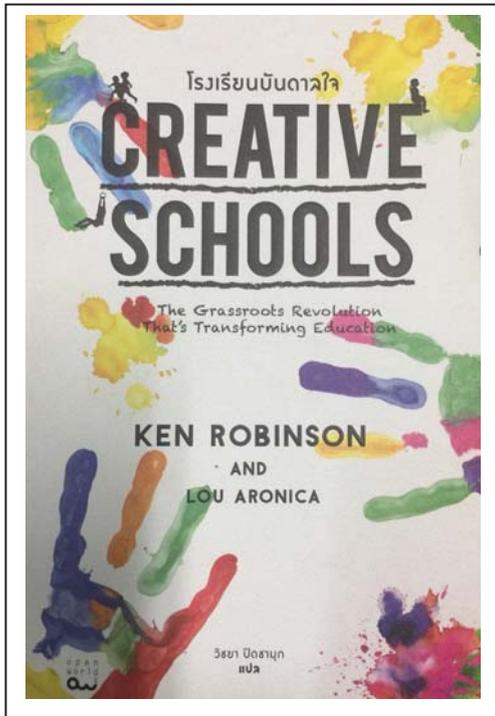

โรงเรียนบันดาลใจ CREATIVE SCHOOLS
ผู้เขียน : KEN ROBINSON AND LOU ARONICA
ผู้แปล : วิชยา ปิดขามุก

วิจารณ์โดย
ราตรี ศิริพันธุ์
CREATIVE SCHOOLS The Grassroots Revolution That's Transforming Education
ratree.si@kmitl.ac.th

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

“ผลกระทบอันเลวร้ายจากระบบการศึกษาที่ยึดการสร้างมาตรฐานกลางราวกับเครื่องจักร พร้อมนำเสนอรูปแบบการศึกษาที่บันดาลใจ อาทิ หลักสูตรที่ยืดหยุ่นและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูที่ดึงการมีส่วนร่วมและตีตึกพรสวรรค์ให้นักเรียน การประเมินที่ใส่ใจการเรียนรู้รายบุคคลและมุ่งพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าวัดผล รวมถึงการสร้างบรรยากาศโรงเรียนให้เป็น....

ดินแดนแห่งการบ่มเพาะความสร้างสรรค์ของเด็ก”

“หนังสือ โรงเรียนบันดาลใจ(Creative Schools)”บอกเราว่าประเทศที่การศึกษาคุณภาพต่ำมักแก้ปัญหาผิดทาง โดยมุ่งแก้ที่การกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง แล้วสั่งให้โรงเรียนดำเนินการตามมาตรฐานกลาง แนวทางดังกล่าวได้รับการพิสูจน์ว่าล้มเหลว แต่หนังสือเล่มนี้ เสนอแนวทางในทางตรงกันข้าม คือเสนอให้ใช้วิธีส่งเสริม(empower) ครูดี โรงเรียนดี รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีต่างๆในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภาคีอื่นๆ ให้กล้าร่วมกันริเริ่มจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางที่ถูกต้อง กระทั่งก่อเป็นผลลัพธ์เป็นการเรียนรู้คุณภาพสูง โดยมีหลักการคือความเปลี่ยนแปลงการศึกษา ต้องเกิดจากระดับล่างสุด”

“การดำเนินการผิดของระบบการศึกษาที่ให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ต่ำคือ การดำเนินการด้วยความหลงผิด หลงลงทุนปรับปรุงปัจจัยต่างๆ โดยยังใช้แนวทางการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 19 ที่มุ่งผลิตคนเพื่อออกไปทำงานตามรูปแบบตายตัว เหมือนดังระบบอุตสาหกรรม ที่ผลิตสินค้าแบบเดียวกันในปริมาณมาก (mass production) ขณะที่ในศตวรรษที่ 21 นี้ สังคมต้องการคน ที่มีสมรรถนะ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบระบบการผลิตที่ผลิตสินค้าและบริการแก่ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม (mass customization) ที่มีความต้องการแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงได้ไม่หยุดยั้ง”

“การศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ไม่เพียงแต่เสนอการเปลี่ยนแปลงในระดับมาตรฐานการศึกษาเท่านั้น แต่เสนอให้เปลี่ยนแปลงในระดับที่ลึกกว่านั้น”

“ระบบการศึกษาที่มีชีวิต เปิดโอกาสให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์ ผ่านหลากหลายกลุ่มหลายฝ่าย กระบวนทัศน์แบบนี้ มองโรงเรียนเป็นชุมชนที่มีชีวิต”

“ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจากหลากหลายภาคี ได้แก่ จากตัวเด็กเอง จากครู จากผู้บริหาร จาก การทดสอบแบบใหม่ จากผู้ปกครองนักเรียน จากชุมชน และจากบรรยากาศแบบใหม่ของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งหมายรวมถึง คณะกรรมการโรงเรียนด้วย”

จากบางส่วนของคำนิยามของ อาจารย์วิจารณ์ พานิช ผู้ก่อตั้งและอดีตประธานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและก่อตั้งสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ปัจจุบันทำหน้าที่รักษาการนายกสภาสถาบันอาศรมศิลป์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญของประเทศในการสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย และการจัดการความรู้

ข้อความที่กล่าวในคำนิยามบ่งบอกว่าการจัดการศึกษา ต้องใช้วิธีการจากศาสตร์การเรียนรู้แนวใหม่ ซึ่งไม่ใช่การเรียนรู้แบบสำเร็จรูปที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครู แต่เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง หรือ ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านสมรรถนะหลากหลายด้าน หรือเรียกรวมๆ ว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

มนุษย์มีความสนใจใคร่รู้และมีความคิดสร้างสรรค์...

ความสร้างสรรค์ของเด็กมาจาก ความชอบ ความสนใจ ความใฝ่ฝัน ไม่ใช่เริ่มจากหลักสูตรมาตรฐาน...

การจัดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาที่ริเริ่มจากฐานล่างในระดับโรงเรียน...

หน้าที่ของครูเปลี่ยนจากการปฏิบัติตามหลักสูตรมาเป็นบทบาท 4 ประการ ได้แก่ ใจให้เรียน ดึงศักยภาพ สร้างความคาดหวัง ตัดปีกให้ผู้เรียน โดยคำนึงถึงหน้าที่ครู 3 ประการ ได้แก่ สร้างแรงบันดาลใจ เสริมความมั่นใจ ปลุกฝังความคิดสร้างสรรค์ ...

ทั้งหมดข้างต้น คือ การอารัมภบทเพื่อให้ทุกคนได้เห็นภาพรวมของหนังสือที่ชื่อว่า โรงเรียนบันดาลใจ CREATIVE SCHOOLS โดย KEN ROBINSON AND LOU ARONICA แปลโดย วิชา ปิตชามุก เซอร์เคน โรบินสัน เกิดที่สหราชอาณาจักร ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่นครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย เขาเป็นผู้นำในแวดวงการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ได้รับการยกย่องจากนิตยสาร Fast Company ให้เป็น “หนึ่งในนักคิดชั้นนำระดับโลกด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” ทั้งยังได้รับการจัดอันดับจาก Thinkers50 ให้ติดอยู่ในกลุ่มผู้นำความคิดทางธุรกิจแนวหน้าของโลก เขาทำงานร่วมกับรัฐบาลทั้งทวีปยุโรปและเอเชีย หน่วยงานระดับนานาชาติ บริษัทยักษ์ใหญ่ จากการจัดอันดับของ Fortune 500 companies หน่วยงานที่ดูแลระบบการศึกษาทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โรบินสันเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ด้านการศึกษาที่มหาวิทยาลัยวอริกในสหราชอาณาจักรเป็นเวลา 12 ปี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ การบรรยายที่มีชื่อเสียงของเขา บนเวทีอันทรงเกียรติของรายการ TED ในปี 2006 เป็นวิดีโอที่มีผู้ชมมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของ TED นับจนถึงปัจจุบันมีผู้ชมไปแล้วหลายล้านคนจาก 150 ประเทศทั่วโลก...โดยสำนักพิมพ์ Open World

หนังสือเล่มนี้มีความหนาในส่วนของเนื้อหาทั้งหมด 407 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 บท ดังนี้

บทนำ หนึ่งนาทีก่อนเที่ยงคืน

บทที่ 1 คินสู่อำัญญ

บทที่ 2 มองกันเสียใหม่

บทที่ 3 โรงเรียนบันดาลใจ

บทที่ 4 เกิดมาเรียน

บทที่ 5 สอนอย่างมีศิลป์

บทที่ 6 ต้องมีอะไรในหลักสูตร

บทที่ 7 สอบได้สอบดี

บทที่ 8 เคล็ดไม่ลับสำหรับผู้นำ

บทที่ 9 เริ่มต้นที่บ้าน

บทที่ 10 เปลี่ยนบรรยากาศ

บทส่งท้าย

การตั้งชื่อเนื้อหาทั้ง 10 บทเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ภาษา และคำศัพท์ที่ชวนให้เกิดการตั้งคำถาม โต้แย้ง ชวนให้คิด ถึงแก่นของการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่สอดคล้องกับยุคสมัย ผู้อ่านหลายคนเห็นว่าผู้เขียนเป็นนักวิชาการ เป็นนักการศึกษามาตลอดชีวิต คงจะใช้คำศัพท์และเรื่องราวเชิงวิชาการที่น่าเบื่อ ยกแการทำความเข้าใจ แต่การนำเสนอของผู้เขียน และความสามารถอันเอกอุของผู้แปล ทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวทางวิชาการอันหนักอึ้งด้วยความน่าสนใจ จากการเขียนที่มุ่งเน้นตั้งคำถาม ผสานเนื้อหาและรายละเอียด ตัวอย่างจากสถานการณ์จริงที่จับต้องได้ การใช้สำนวนการเขียนเหมือนการเล่าเรื่องด้วยการใช้ตัวผู้เขียนนำเรื่องและเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องราวแต่ละบท เนื้อหาในแต่ละบททำท่ายและชวนให้ติดตาม เริ่มตั้งแต่การเกริ่นในบทนำ “หนึ่งนาทีก่อนเที่ยงคืน” ทำให้ผู้อ่านอยากค้นคว้าหาคำตอบว่าสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงนั้นคืออะไร และเนื้อหาในแต่ละบทล้วนแต่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการเสนอทางเลือกอื่นเพื่อใช้มองการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา ไม่ว่าจะคุณจะเป็นใคร ผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือแม้แต่บุคคลทั่วไป คุณสามารถเป็นผู้ที่มีพลังที่จะผลักดันให้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงได้

เมื่อคุณอ่านหนังสือเล่มนี้จบลง คุณจะพบว่า โรงเรียนบันดาลใจคือหนังสือแห่งยุคสมัยที่กลั่นกรองจากประสบการณ์กว่าสี่สิบปี พร้อมทั้งอัดแน่นด้วยงานวิจัยและกรณีศึกษาที่เปี่ยมพลังมากมาย ซึ่งไม่เพียงแต่วิพากษ์การศึกษาอย่างถึงแก่น ยังนำเสนอวิสัยทัศน์และทฤษฎีการปฏิวัติการศึกษาที่สอดคล้องกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสอดคล้องกับพรสวรรค์ที่แท้จริงของพวกเราทุกคน

ในฐานะที่พวกเราเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษา เราลองมาอ่านหนังสือที่ทรงคุณค่าเล่มนี้ ว่าแนวคิดเนื้อหา การวิพากษ์แบบเจาะลึก จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร

บทนำ หนึ่งนาทีก่อนเที่ยงคืน

คุณเป็นทุกข์เกี่ยวกับการศึกษาไหม? การปฏิรูประบบการศึกษาที่มีผลประโยชน์ทางการเมืองและธุรกิจ ถ้าการปฏิรูปดิ่งลงเหว คุณจะยอมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการที่ผลักดันใช้วิธีการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาลูกหลานพวกเราไหม? ล้วนแล้วแต่เป็นคำถาม เพื่อปูทางไปสู่การหาคำตอบ ถ้าหากเราสามารถออกแบบการศึกษาใหม่ได้เลย มันจะออกมาเป็นอย่างไร คำถามหลายคำถามเป็นจุดเริ่มต้นว่า เรามีการศึกษาไปเพื่ออะไร? เราจะทำอะไรได้บ้างไม่ว่าคุณจะเป็น นักเรียน นักการศึกษา พ่อแม่ ผู้บริหาร หรือผู้กำหนดนโยบาย คุณสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ต้องมีความเข้าใจ 3 เรื่อง ได้แก่ ความสามารถที่จะวิพากษ์ วิถีความเป็นไปของสิ่งต่างๆ วิสัยทัศน์ ที่มองเห็นว่าสิ่งต่างๆควรออกมาในรูปแบบไหน และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทุกบทในหนังสือนี้จะถกทอร้อยเรียงเนื้อหาส่วนเข้าด้วยกัน ได้แก่ บทวิเคราะห์ หลักการและตัวอย่างประกอบ เพื่อบรรลุเป้าหมายพื้นฐาน 4 ประการ ของการศึกษาได้แก่ เป้าหมายของปัจเจกบุคคล เป้าหมายทางวัฒนธรรม ทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การศึกษามีเป้าหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกรอบตัวและพรสวรรค์ที่อยู่ในตัวเขา เพื่อที่จะสามารถกลายเป็นปัจเจกบุคคลที่รู้สึกเต็มเต็ม พร้อมทั้งเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ถ้าประวัติศาสตร์โลกทั้งหมดเทียบได้กับเวลาหนึ่งปี มนุษย์เราก็เพิ่งจะโผล่มาตอนเหลืออีกหนึ่งนาทีก่อนเที่ยงคืน ของวันที่ 31 ธันวาคม.....เราจะทำอย่างไรต่อเงื่อนไขในการดำรงชีวิตให้อยูรอด....การศึกษาจะตอบโจทย์นี้ได้อย่างไร?

บทที่ 1 คินส์สาลี

บทสรุป: ตัวอย่างและสถานการณ์ของโรงเรียนมัธยมต้นสโมกกีโรด ในเมืองนิวยอร์ก รัฐจอร์เจีย โรงเรียนที่มีกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ คณะแผนกผลสัมฤทธิ์สูงที่สุดในกลุ่มโรงเรียนมัธยมต้น นักเรียนขาดเรียนสูงสุด ถูกรายงานความประพฤติมากที่สุด โรงเรียนนี้ต้องการความช่วยเหลือหลายระดับ ทุกคนที่เกี่ยวข้องคิดว่าต้องยอมรับสภาพนี้ ผู้บริหาร ครู นักเรียน หน่วยงานทางธุรกิจและคนในชุมชน จึงต้องแก้ปัญหาหารพันเหล่านี้ เริ่มจากอะไรดี ผู้เรียนคือคำตอบนั้นเริ่มจากรู้จักเด็กๆ เชื่อมั่นในตัวเด็กๆ ทำให้นักเรียนปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่า สอนตามหลักสูตรที่ช่วยปูทางเขาไปสู่ความสำเร็จ อะไรก็ตามที่เด็กๆ คิดว่าสำคัญ สิ่งนั้นสำคัญที่สุด จุดพลิกผันนี้ทำให้โรงเรียนสโมกกีโรดได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่นแห่งรัฐจอร์เจียประเภทไต่เตลวัน (Georgia Title I Distinguished School) และรางวัลโรงเรียนดาวรุ่งจากมูลนิธิเม็ต-เอ็นเอสพี รวมทั้งรางวัลตำแหน่งผู้บริหารดีเด่นระดับชาติ ในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งที่ต้องการการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน และไม่ใช่การปฏิรูปที่เกิดจากข้อบังคับที่ออกโดยรัฐบาลท้องถิ่น หรือรัฐบาลกลาง หากแต่เป็นการปฏิรูปที่เกิดจากในโรงเรียนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อคุณเข้าใจหัวใจของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างถ่องแท้ นอกจากนั้นในบทนี้ยังกล่าวถึงเรื่องของขบวนการปฏิรูปมาตรฐานการศึกษา การควบคุมการจัดการศึกษา ยกระดับมาตรฐาน การสร้างมาตรฐาน การแข่งขัน ถึงเวลาที่เราจะทบทวนเพื่อคินส์สาลี ว่าความจริงคือเราต้องการการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่แตกต่างไปจากหลักการที่ขับเคลื่อนขบวนการปฏิรูปมาตรฐานอย่างไรในปัจจุบัน

บทที่ 2 มองกันเสียใหม่

บทสรุป: ตัวอย่างการจัดโครงการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมปลายที่จัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มเสี่ยงในเมืองเด็กบางคนมีปัญหาในการเรียนรู้ แต่ยังมีศักยภาพสูงอยู่มาก โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรายวิชาที่เด็กสนใจ และตั้งโครงการครูพี่เลี้ยง จนก่อตั้งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรชื่อ Minddrive มีการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์และทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้กับนักเรียน โดยคนในชุมชน โครงการนี้ทำให้เด็กๆ มั่นใจว่าเขาสามารถทำอะไรให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และพวกเขาเชื่อมั่นเป็นประสบการณ์ที่สุดยอด มีชีวิตที่จะพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน นอกจากตัวอย่างนี้ยังมีเรื่องของการศึกษาทางเลือก การศึกษาแบบอุตสาหกรรม ปัญหาของมนุษย์ในการยึดกฎเกณฑ์การศึกษาอย่างเคร่งครัด จักรกลไร้ชีวิตกับสิ่งมีชีวิต เป้าหมายทางวัฒนธรรม เป้าหมายทางสังคม และเป้าหมายเฉพาะบุคคล เนื้อหาบทนี้หนักเอาการ แต่ตัวอย่างที่มีชีวิตทำให้ได้อรรถรสและเกิดการขบคิดที่ลึกซึ้ง

บทที่ 3 โรงเรียนบันดาลใจ

บทสรุป: ศูนย์การเรียนรู้แบบนำตนเองสำหรับวัยรุ่น (North star Self-Directed Learning for Teens) ตั้งขึ้นเพื่อช่วยวัยรุ่นให้ค้นพบความหลงใหลในการเรียน วัยรุ่นที่ไม่มีความสุขในการเรียนที่โรงเรียน วัยรุ่นที่ไม่อยากไปโรงเรียน พวกเขาจะค้นพบว่าตัวเองต้องการมีส่วนร่วมในการเรียนมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน นี่จึงนำไปสู่การตั้งโครงการปลดปล่อยศักยภาพผู้เรียน

(Liberated Learners) ที่เป็นโครงการขยายโอกาสให้ความช่วยเหลือผู้ที่ต้องการก่อตั้งศูนย์ การเรียนรู้มีหลายรูปแบบ เด็กนั้นไม่เหมือนกัน ไม่สามารถสอนโดยใช้วิธีเดียวกันได้ เด็กที่ถูกสอนด้วยวิธีการที่เอื้อกับการเรียนรู้ของเขามากที่สุดและทำให้เขาสนใจได้มากที่สุด พวกเขาจะเรียนได้อย่างก้าวกระโดด คิดนอกกรอบดูบ้าง บางที่เราอาจพบวิธีตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 4 เกิดมาเรียน

บทสรุป: ความรื่นรมย์และทุกขระทมของการเรียนรู้ เด็กมีความสามารถตามธรรมชาติที่จะเรียนรู้ จากโครงการ คุณยายบนก้อนเมฆ (granny cloud) ในกรุงนิวยอร์ก เป็นโครงการที่ครูเกษียณอายุมาช่วยเด็กๆ เรียนรู้และสำรวจ โดยสื่อสารกันผ่านสไกป์ เริ่มต้นด้วยโครงการโรงเรียนบนก้อนเมฆ เพื่อให้เป็นสถานที่ที่เด็กๆจะได้เริ่มผจญภัยทางปัญญา ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับข้อมูลรวมทั้งรับคำปรึกษาบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ชี้ประเด็นการศึกษาเป็นทั้งประเด็นระดับโลกและเป็นเรื่องส่วนตัว การเรียนมีหลายรูปแบบ การเรียนแบบฟรีสไตล์ การช่วยผู้เรียนสานต่อความสนใจและจุดเด่นของตนเอง เป็นเด็กก็ต้องเล่น จริงไหม?

บทที่ 5 สอนอย่างมีศิลป์

บทสรุป: การเรียนรู้ที่ผ่านการสอนโดยครูที่สอนอย่างมีศิลป์ ผ่านการใช้บทละครเพื่อพัฒนานักเรียนที่มาจากครอบครัวผู้อพยพเชื้อสายชาวเอเชียและลาติน หลายคนพูดภาษาอังกฤษไม่ได้เลย แต่เหตุใดจึงพูดภาษาอังกฤษได้อย่างไม่มีที่ติและสำเร็จ การศึกษาระดับมัธยม และหลายคนศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ครูนอกกรอบกับห้องเรียนนอกแบบ การสอนหนังสือไม่ใช่แค่การทำงาน การสอนเป็นงานศิลปะรูปแบบหนึ่ง จึงไม่แปลกในการที่จะถามคำถามว่า เรามีครูไปทำไม พลังของการสอนจูงใจผู้เรียนอย่างไร การดึงศักยภาพ การสร้างความคาดหวัง การตักเตือนผู้เรียน หรือแม้แต่ห้องเรียนกลับด้าน รวมถึงการสอนอย่างสร้างสรรค์ รื่นเริงบันเทิงสอน เรียนเพื่อสอน เรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ครูเห็นแนวทางในการสอนอย่างมีศิลป์

บทที่ 6 ต้องมีอะไรในหลักสูตร

บทสรุป: ตัวอย่างของการจัดการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียน โรงเรียนไฮเทคไฮ ใช้หลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้โดยอาศัยโครงงานหรือ Project-Based Learning (PBL) ดังที่ แลร์รี โรเซนสโตก ครูใหญ่ผู้ก่อตั้งโรงเรียน อธิบายว่า วิธีการของไฮเทคไฮได้แก่การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การให้คนในทีมช่วยกันสอนกันเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และในขณะเดียวกันก็ใช้เนื้อหาวิชาสามัญและความรู้อื่นๆที่ได้จำเป็นต้องรู้ จากนั้นก็พยายามผนวกวิธีการเรียนของเทคเข้ากับเนื้อหาวิชาสามัญ ไฮเทคไฮไม่ได้สอนตรงตายตัวตามหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนนี้ผู้เขียนระบุว่าควรพิจารณาหลักสูตร จาก 4 แง่มุม คือ โครงสร้าง เนื้อหา วิธีการเรียนรู้และบรรยากาศในการเรียน อีกทั้งควรเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 8 อย่าง เริ่มต้นด้วย ความสงสัยใคร่รู้ การมีทักษะและฉันทะในการตั้งคำถาม (Curiosity) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การวิพากษ์ (Criticism) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication) การร่วมมือกัน (Collaboration) ความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) และ การรู้หน้าที่พลเมือง (Citizenship) ยังมีอีกหลายประเด็นในบทนี้เกี่ยวกับหลักสูตรให้ผู้อ่านได้ค้นหาคำตอบต่อไป

บทที่ 7 สอบได้สอบดี

บทสรุป: การสอบเพื่อการวัดประเมินผลเป็นอีกเรื่องสำคัญ แต่ควรมีอะไรเปลี่ยนแปลงใหม่ บทนี้ว่าด้วยมหกรรมของการสอบ ซึ่งเกิดจากการบริหารระบบการศึกษาที่ผิดพลาด ความหลงผิดว่าเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาและการทดสอบ จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา การเน้นควบคุม สั่งการจากส่วนกลาง และความเข้าใจการเรียนรู้ที่ผิดพลาด การถูกกดดันให้ “สอบเพื่อสอบ” ไม่ใช่เพื่อการเรียนรู้ครบถ้วนรอบด้านของศิษย์ “โรงเรียนกลายเป็นเพียงสถานที่กวัดวิชาให้นักเรียนทำข้อสอบได้” ที่น่าวิตกคือ วงการศึกษาให้ความสำคัญกับผลการทดสอบตามมาตรฐานอย่างบ้าคลั่ง เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมเสียศีลธรรม นำไปสู่การฉ้อโกงในการทดสอบที่มีโรงเรียนและครูเป็นผู้ดำเนินการ ไม่ใช่นักเรียน เพื่อให้โรงเรียนหรือชั้นเรียนของตนได้คะแนนสูง เมื่อโรงเรียนและครูเป็นผู้คิดโกงเสียแล้ว โรงเรียนจะเป็นสถานที่บ่มเพาะคุณงามความดีให้แก่เยาวชนได้อย่างไร? จริงๆ แล้วการประเมินผลทำหน้าที่ 3 ประการ ทั้งการวินิจฉัย การตัดสินใจและการรายงาน แต่วงการการศึกษาทั่วโลกและไทยตกหลุมนี้ เนื่องจากการศึกษาว่ายาวนอนอยู่ในภพภูมิของอำนาจควบคุมสั่งการ จึงใช้การประเมินมาสนองอำนาจนี้ เพราะเน้นแต่หน้าที่การรายงานเท่านั้น

จึงละเอียดหน้าที่อีก 2 ประการไป ประเด็นที่น่าสนใจคือนวัตกรรมการทดสอบของเลิร์นนิ่งเลคคอร์ด ที่บอกผู้อ่านว่า วิธีการประเมินที่วงการศึกษารู้จักกันมานาน ใช้ไม่ได้ผลในนักเรียนบางกลุ่ม ดังนั้นนักการศึกษา โดยเฉพาะครูของครู ควรที่จะต้องอ่านและทำความเข้าใจเรื่องนี้ และสมควรที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตรฝึกหัดครูเป็นอย่างดี

บทที่ 8 เคล็ดไม่ลับสำหรับผู้นำ

บทสรุป: บทนี้แนะนำว่าด้วยเรื่องภาวะผู้นำ เรื่องราวของการริเริ่มสร้างสรรค์หลากหลายแบบ ซึ่งล้วนแล้วแต่ฝึกไปจากแนวเดิมๆ และพิสูจน์แล้วว่าได้ผล เรื่องของการจัดหลักสูตรตามพัฒนาการ 3 ระยะของมหาวิทยาลัยคลาร์กที่น่าสนใจยิ่ง มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ดำเนินการภายใต้หลักการที่ว่า สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของทั้งชุมชน ในตารางท้ายบทที่ 8 ได้เสนอสภาพแวดล้อมแบบ “มีชีวิต”(Organic) ไว้อย่างดียิ่ง โดยได้เชื่อมโยงกับวิธีบริหารงานของครูใหญ่แบบ “จัดการและควบคุมสภาพแวดล้อม” ไม่ใช่แบบ “ออกคำสั่งและควบคุม” น่าสนใจมากสำหรับผู้บริหารและผู้นำ

บทที่ 9 เริ่มต้นที่บ้าน

บทสรุป: เป็นการอธิบายสภาพสถาบันครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นอย่างในสมัยก่อน เจ็บปวดกับความจริงข้อนี้ บทนี้ให้คำแนะนำที่ดีแก่พ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก เป้าหมาย ผลสำเร็จและวิธีการดำเนินการแบบบลูสคูมีความน่าสนใจยิ่ง และตรงกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเป็นตัวอย่างความสำเร็จด้านคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนรู้จักใช้พลังครอบครัวและพลังชุมชน มาร่วมกันสร้างสรรค์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน บทบาทสุดท้ายของครอบครัวต่อการศึกษาลูกคือ โฮมสคูลลิ่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้มีตัวช่วยมาก ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนท้ายๆ ของบทที่ 9 น่าติดตาม

บทที่ 10 เปลี่ยนบรรยากาศ

บทสรุป: ว่าด้วยผู้กำหนดนโยบาย โดยในสหรัฐอเมริกาจะประกอบไปด้วยคณะกรรมการโรงเรียน ศึกษาธิการ นักการเมือง และผู้นำสภาพ ผู้กำหนดนโยบายเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน แต่ต่างก็ต้องการให้การศึกษาสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทั้งแก่พื้นที่และแก่วงการของตน ด้วยเหตุนี้จึงมีการริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบการศึกษารูปแบบใหม่ๆ ในพื้นที่ต่างๆ เช่น องค์กรอาสาสมัครเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของมนุษย์ในวันออกกลาง โครงการโกเนดาร์อีกลาดแห่งอาร์เจนตินา การริเริ่มสร้างสรรค์ในจีน การเปลี่ยนแปลงในสกอตแลนด์ คณะกรรมการบริหารเขตการศึกษาออตตาวา-คาร์ลตัน แห่งแคนาดา ผู้เขียนได้ให้คำแนะนำแก่ผู้กำหนดนโยบายไว้อย่างน่าสนใจ หากคุณเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณจะมองเห็นอนาคตที่มีรูปร่างหน้าตาที่เปลี่ยนแปลงไป และมุ่งมั่นสร้างอนาคต ถ้าคุณต้องการเปลี่ยนโลก คุณต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบที่คุณต้องการเห็นให้ได้เสียก่อน คุณพร้อมหรือยัง?

บทที่ส่งท้าย

ในบทส่งท้ายผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษารูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล (personalized education) ที่เสนอในหนังสือนี้ไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นสิ่งที่ จอห์น ล็อก ได้เสนอไว้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 และมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจำนวนมากที่ได้ริเริ่มไว้แล้ว บุคคลสำคัญ เช่น มาเรีย มอนเตสซอรี และรูดอล์ฟ สไตเนอร์ ฯลฯ การศึกษาที่ริเริ่มโดยบุคคลเหล่านี้ เป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่มีอยู่ในประเทศไทยมากระยะหนึ่งแล้ว

เนื้อหา 10 บทพร้อมบทนำและบทส่งท้าย เป็นเรื่องราวที่จำเป็นและสำคัญในการปฏิวัติการศึกษา ที่สามารถเริ่มจากจุดเล็กๆ ด้วยตัวคุณเอง ไม่ว่าคุณจะเป็นใคร จุดเล็กๆ จำนวนมากมายเหล่านี้จากภาคประชาชน และภาครัฐจะมาเชื่อมโยงให้เป็น “โรงเรียนบันดาลใจ”

และเมื่อคุณอ่านบทวิจารณ์หนังสือนี้จบ “คุณพร้อมที่จะเป็นจุดเล็กๆที่มหาศาล....

ในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาหรือยัง...!”